

Ministerie van Veiligheid en Justitie
T.a.v. mevrouw mr. A.G. van Dijk
Directeur Wetgeving en Juridische Zaken
Postbus 20301
2500 EH 'S-GRAVENHAGE

Datum: 13 april 2017

Kenmerk: UIT-P/2017/1838

Pagina: 1 van 3

Geachte mevrouw van Dijk,

A. Inleiding

1. Met uw brief van 15 februari jl. (kenmerk 2044543) stelde u ons in de gelegenheid om onze zienswijze te geven op het conceptvoorstel tot wijziging van de Wet op de rechtsbijstand (hierna: het voorstel). Wij hebben het voorstel met name gezien vanuit het perspectief van rechtsstatelijkheid. Belangrijke gezichtspunten daarbij zijn:

- i) of de toegang tot de rechter voldoende wordt gewaarborgd,
- ii) of recht wordt gedaan aan het uitgangspunt van vrije advocaatkeuze, en
- iii) of recht wordt gedaan aan het vereiste van een eerlijk proces in de zin van art. 6, lid 1 en in het bijzonder van art. 6, lid 3, letter c EVRM, op grond waarvan een verdachte die over onvoldoende middelen beschikt recht heeft om kosteloos te worden bijgestaan door een toegevoegde advocaat indien de belangen van een behoorlijke rechtspleging dit eisen. Dit aspect wordt ook geregeld in de Richtlijn 2016/1919/EU betreffende rechtsbijstand voor verdachten die in strafprocedures en overleveringsprocedures worden betrokken, welke richtlijn uiterlijk 25 mei 2019 dient te zijn omgezet in de wetgeving van de lidstaten. Het viel ons op dat deze richtlijn in de memorie van toelichting niet met zoveel woorden wordt genoemd.

B. Oriëntatiegesprek en trajecttoevoeging

2. Het voorstel opent de mogelijkheid van een oriëntatiegesprek met het oog op eventuele 'multiproblematiek'. Ook voorziet het voorstel in de mogelijkheid van een zogenoemde trajecttoevoeging. Een meer gecoördineerde aanpak van multiproblematiek is positief te waarderen. Het wetsvoorstel voorziet in dat verband in de mogelijkheid om aanvullende kwaliteits- en inschrijvingseisen te stellen aan rechtsbijstandverleners die rechtzoekenden met dergelijke problematiek bijstaan. In uw brief van 15 februari 2017 vraagt u hoe de HR de wenselijkheid daarvan beoordeelt. Aan deze kwestie zitten twee kanten. Enerzijds is van belang dat toegevoegde rechtsbijstandverleners over de kennis en ervaring beschikken die nodig is om rechtzoekenden met multiproblematiek daadwerkelijk en zo doelmatig mogelijk verder te helpen. Anderzijds is het aantal rechtsbijstandverleners dat zich op deze doelgroep richt waarschijnlijk

niet erg groot. Indien bovendien het nieuwe instrument van een trajecttoevoeging tot gevolg heeft dat de rechtsbijstandverlener een geringere vergoeding voor zijn of haar werk krijgt dan voorheen¹, kan dat nog een extra drempel opwerpen. Naar ons oordeel dient voorkomen te worden dat de voorgestelde maatregelen ertoe leiden dat er onvoldoende animo is onder rechtsbijstandsverleners om zich voor deze groep rechtzoekenden in te zetten. Daardoor zou immers de toegang tot het recht juist voor deze groep in het gedrang kunnen komen.

3. Op zichzelf ligt het voor de hand ook bij echtscheidingen met trajecttoevoegingen te werken, aangezien een echtscheiding niet zelden voortkomt uit en/of leidt tot multiproblematiek en er daarom vaak sprake is van meer dan één procedure. Ook hier dient echter voorkomen te worden dat er onder rechtsbijstandsverleners onvoldoende animo resteert om dit soort zaken te behandelen. In dit verband wijzen wij op het rapport van de Commissie 'Duurzaam stelsel gefinancierde rechtsbijstand' van de Nederlandse Orde van Advocaten (par. 7.2.6), waarin melding wordt gemaakt van signalen dat advocaten reeds onder de huidige regeling afzien van behandeling van personen- en familierechtzaken op basis van een toevoeging, omdat de vergoeding niet in redelijke verhouding staat tot de vereiste werkzaamheden. Voor zover het gaat om de mogelijkheid cassatieberoep in te stellen, bestaat er al langer zorg over de beschikbare rechtsbijstand in familiezaken, en in het bijzonder als dat moet gebeuren op basis van een toevoeging. Voor het voeren van een civiele procedure bij de HR is bijstand van een cassatieadvocaat nodig. Sinds 1 juli 2012 gelden voor specifieke eisen voor cassatieadvocaten in deze zaken. Slechts een zeer gering deel van de cassatieadvocaten is bereid zaken op het gebied van het personen- en familierecht te behandelen, en de animo om dat op toevoegingsbasis te doen is nog geringer.

C. Toetsing op basis van gezinsinkomen

4. Bij echtscheidingen voorziet het voorstel in een inkomenstoets op basis van het gezinsinkomen. Met het oog op de toegang tot de rechter dient bijzondere aandacht uit te gaan naar de gevolgen van deze maatregel voor niet-draagkrachtige rechtzoekenden met een draagkrachtige partner. De memorie van toelichting besteedt ook aandacht aan de toegang tot het recht voor deze rechtzoekenden (par. 4.2.5.3). Daar wordt terecht opgemerkt dat te allen tijde moet zijn gewaarborgd dat betrokkenen daadwerkelijke toegang tot rechtsbijstand hebben. De toetsing op basis van het gezinsinkomen zal ertoe leiden dat de niet-draagkrachtige echtgenoot, wanneer het gezinsinkomen boven de norm ligt, een kostendekkende eigen bijdrage moet betalen. Volgens de memorie van toelichting wordt de kostendekkende eigen bijdrage rechtstreeks en voor gelijke delen opgelegd aan de minder draagkrachtige rechtzoekende en aan diens partner. Wij geven u in overweging in de toelichting nader in te gaan op positie van de minder draagkrachtige rechtzoekende, indien deze niet in staat is zijn of haar deel van de eigen bijdrage te betalen en diens draagkrachtige partner niet bereid is om dat deel te vergoeden.

D. Voortzetting van kansloze cassatieprocedures in strafzaken?

5. Met betrekking tot de verlening van rechtsbijstand in cassatieprocedures in strafzaken merken wij nog het volgende op. Uit de cijfers van de Hoge Raad over het jaar 2016 kan worden

¹ Volgens de memorie van toelichting wordt de jaarlijkse besparing als gevolg het invoeren van trajecttoevoegingen begroot op € 3 miljoen.

Datum: 13 april 2017

Kenmerk: UIT-P/2017/1838

Pagina: 3 van 3

afgeleid dat van de 3786 afgewikkelde cassatieprocedures in strafzaken, 1491 zaken zijn afgedaan door middel van een niet-ontvankelijkverklaring op grond van artikel 80a van de Wet RO. In het overgrote deel van deze zaken is aan de hand van de cassatieschriftuur zonder diepgaande bestudering van het dossier vast te stellen dat de cassatieklachten evident niet kunnen slagen. Dat in deze gevallen toch een dergelijke kansloze cassatieschriftuur wordt ingediend wordt mogelijk mede beïnvloed door de berekening van de vergoeding die een raadsman voor de behandeling van een cassatiezaak krijgt indien hij geen middelen van cassatie indient. Die vergoeding is namelijk aanzienlijk lager (50%) dan de vergoeding die verkregen wordt als er wel één of meer middelen van cassatie worden ingediend. Daarin zou een onbedoelde prikkel kunnen zijn gelegen om bij een negatieve inschatting van de kansen op succes van een cassatieprocedure, toch maar één of meer middelen van cassatie in te dienen, zelfs als die (praktisch) kansloos zijn.

6. Een groot deel van het werk in een cassatieprocedure bestaat er voor de raadsman uit de bestreden uitspraak en daarop betrekking hebbende stukken te bestuderen en op grond hiervan een onderbouwd advies aan zijn cliënt te geven of het doorzetten van een cassatieprocedure al dan niet kansrijk is. Het uiteindelijk indienen van een schriftuur met één of meer middelen van cassatie vormt daarna het sluitstuk en neemt, als het voorbereidende werk grondig is gedaan, in verhouding minder tijd in beslag. Een aangepaste berekening van de vergoeding, die meer zou zijn afgestemd op de tijd die aan de behandeling van de verschillende fasen van een cassatieprocedure pleegt te worden besteed, zou mogelijk kunnen leiden tot een behoorlijke vermindering van het huidige aantal tevergeefs voortgezette cassatieprocedures.

Hoogachtend,

M.W.C. Feteris
PresidentJ. Silvis
Procureur-Generaal